

הלכות ציצית סימן יא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מח]

68) ואם תלה ואחר כך תפר, הרי זה פסול מדין 'תעשה ולא מן העשוי', וכמו שכתב לעיל (ס"ק מג). והחזו"א (א"ח סי' ג ס"ק כג) כתב שאפשר שכשר.

[משנ"ב ס"ק נב]

ר"כ הַגָּד קְרוּי מֵה שְׁמֵלֶכֶשׁ בּוֹ הָאָדָם קוֹמְתוֹ מֵרֵאשׁוֹ לְרַגְלָיו, וְאֵדָךְ הַגָּד קְרוּי מֵה שְׁמֵתְעֵשֶׁף בּוֹ⁶⁹.

69) ומה שאנו לובשים טלית קטן כשאורכה לקומת האיש, ביאר בשו"ת הרדב"ז (ח"ו סי' ב אלפים ק) שהוא מפני שאין העיטוף לעיכובא, וכיון שאנו מתעטפים בשעת התפילה בטלית גדול שרוחבה לקומת האיש די בכך, וכדי לקיים מצות ציצית כל היום אנו לובשים טלית קטן תחת המלבושים ואי אפשר ללבושה אלא כשאורכה לקומת האיש. ועוד, שדוקא בזמן שרוצה להתעטף צריך שיהיה רוחבה לקומת האיש שכך היא דרך העיטוף, אבל בזמן שלבושה אדרבה צריך שאורכה יהיה לקומת האיש, אמנם צריך שיהא הבגד ראוי לעטיפה, ואם אינו בשיעור הראוי לעטיפה, אינו חייב בציצית. ובוה ביאר מה שכתב השו"ע לקמן (סי' טז ס"א) ששיעור טלית הוא כדי שיתכסה בה ראשו ורובו של קטן בין באורך ובין ברוחב, כיון שבגד שאין ברוחבו בכדי לכסות קטן אינו ראוי לעטיפה ואינו חייב בציצית.

[משנ"ב ס"ק נח]

וְהוּא הַדִּין אִם חוּטֵי הַשְּׂתִי בּוֹלְטִין בְּלֵא עָרֵב אוֹ עָרֵב בְּלֵא שְׂתִי, יֵשׁ סֶפֶק אִם עוֹלִין לְמַנְנֵן, וְעַל־פִּי יִחַתֵּךְ אוֹתָם בְּמִקוֹם הַכְּנָפוֹת⁷⁰.

70) ובספר ארחות רבנו (ח"א עמ' בא) כתב, שהגרי"י קניבסקי נהג לחתוך בטליתו את אותם החוטים העשויים לקישוט מסביב לכנפות באורך עשרה ס"מ.

וְהוּא הַדִּין אִם נִקְרַע בְּהַנְקֵב עַד שְׁעַל־יְדֵיָהּ לֹא נִשְׁאָר בּוֹ כְּשֶׁעוֹר⁶⁶.

66) ולענין מי שהרחיב את הנקב בידים עד אשר התמעט השיעור, נסתפק בוה האי"א (ס"ק יג), וצידד מסברא שכשר. אולם לבתחילה, משמע מדברי המשנ"ב להלן (ס"ק נא) שאין לעשות כן, כדי שלא יבואו הרואים לומר שהוא פסול, שהרי אין כולם יודעים את הדין.

[משנ"ב ס"ק נ]

וְקָרָא כְּתִיב וְעָשׂוֹ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם, לֹא הִקְפִּידָה תוֹרָה אֶלָּא שְׁבִשְׁעַת עֲשִׂיהָ יִהְיֶה עַל הַכְּנָף וְלֹא אַחֲרֶיכָּהּ⁶⁷.

67) ומה שהוצרכו לטעם זה ולא הכשירו מטעם שאמרו בגמרא (מנחות לה, ב) שגרדומי ציצית כשרים, וכמבואר בשו"ע לקמן (סי' יב ס"א) שאם נפסקו כל חוטי הציצית ונשאר מהם רק כדי עניבה הם כשרים, ואף כאן שניתקו חוטי הערב עד שלא נשאר בכנף שיעור קשר אגודל נאמר שהוא כשר, ביאר בשו"ת בית שלמה (א"ח סי' א) שאין להכשיר גרדומים אלא מפני שלשון 'ציצית' משמע אפילו כל שהוא, אלא שבהלכה למשה מסיני נאמר בהם שיעור, ולכן גרדומין כשרים כיון שעל כל פנים שם ציצית עליהם. אבל בנקרע כנף הטלית ולא נשאר כמלא קשר אגודל, שדין זה נלמד מכתוב מפורש 'על כנפי בגדיהם', בו אין דיתר של נשתיירו גרדומיו.

[משנ"ב ס"ק נא]

אֶבֶל אִם רוּצֵה לְהַטִּיל בּוֹ צִיצִית אַחֲרוֹתָ, דִּהְיִי עֲשִׂיהָ תְּדוּשָׁה, פְּסוּל עַד שִׁיתְפֹּר מִתְּחֵלָה⁶⁸.

המשך מעמוד קודם

ולשיטת הגר"ח נאה שיעור קשר גדול הוא בין שלשה וחצי לארבעה ס"מ.

[ביה"ל ד"ה יעשה]

וּמוֹדְדִין ג' אֶצְעֻת מִנְקֵב רֵאשׁוֹן בְּגָדוֹ⁶³, לֹא מֵהַשְּׂנִי שֶׁל צַד יְמִין וְצַד שְׂמָאל⁶⁴.

63) ונקב ראשון, פירש השו"ע הלכות (ס"ט) שהוא הנקב הפנימי שבבגד.

64) והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק יב) שזה מעכב אפילו בדיעבד, והוסיף שאת הנקב החיצון מותר לעשות בפחות מקשר גדול.

[ביה"ל שם]

גַּם ב' הַנְּקֵבִים יִהְיֶה בְּאֵפֶן שֶׁהַצִּיצִית יִהְיֶה תְּלוּיָן לְצַדֵּי הַגָּד, אֶחָד לְיְמִין וְאֶחָד לְשְׂמָאל לְפָנָיו וְלְאַחֲרָיו, לֹא תְּלוּיָן לְצַד הָאֶרְצֵי⁶⁵.

65) ביאר החזו"א (שם), שאין כוונת הביה"ל שהציצית תהיה נוטפת, שהרי בכל אופן שיעשה לא יהיו הציציות נוטפות על הקרן, אלא כוונתו שיהיו שני הנקבים נמשכים לאורך הטלית, ואת הקשר יעשה סמוך לנקב החיצון, ובכך תהיה הציצית נוטפת על שטח הבגד שבין שני הנקבים. ולפי זה צריך להרחיק בין נקב לנקב, כדי שתהיה נטיפת הציצית ניכרת. ואם עשה את שני הנקבים לרוחב הבגד והציציות תלויות למטה, וכן אם עשה את הנקבים באלכסון, כתב שם שכשר בדיעבד.

68) והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק כג), שיתכן שבאופן כזה כשר, שכן עיקר המצוה נעשה, אלא שחסר תיקון בלבד.

[משנ"ב ס"ק מד]

וְאוּלַּי זֶה גַּם־כֵּן מְעַכֵּב אֶף בְּדִיעֲבָד⁶¹.

61) והחזו"א (א"ח סי' ג ס"ק יב) כתב שכשר, שהרי אמרו חז"ל שצריך להרחיק מלא קשר גדול, ולמה נוסף עוד משהו. אלא שכתב שאין נפקא מינה בנרון זה, שהרי אי אפשר לצמצם, וממילא צריך להרחיק עד שיצא הספק מליבו.

[משנ"ב ס"ק מה]

פְּשׁוּט דְּהָא גַּם־כֵּן מְשַׁעְרִינָן בְּאָדָם בִּינוּנֵי⁶².

62) וכתב בספר שיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות ג), שבארבעה ס"מ יש קשר אגודל ברוח, וכנראה שאף בשלשה ס"מ ומחצה כבר יש שיעור קשר אגודל של אדם בינוני. עוד כתב שם, שכיון ששיעור שלש אצבעות עולה יותר משבעה ס"מ, יש לעשות את הנקב בס"מ החמישי השישי או השביעי, אלא שראוי להחמיר שלא לעשות את הנקב בס"מ השביעי, וכדי לצאת ידי כל הדעות יש לעשות את הנקב בסוף הס"מ החמישי. והחזו"א היה נוהג למדוד ארבעה וחצי ס"מ ושם היה מורה לעשות את נקב הציצית. ובקובץ אגרות (ח"א סי' י) כתב שהשיעור הוא מ-4 ס"מ עד 5 ס"מ.

הלכות ציצית סימן יא

כב באר הגולה

צ שם ק טור
ממשקנות הנקרא שם
ר מהר"א בשם סמ"ג
ז"י ובעל העשור
זכבנו יונה ש טור
ת קבא קמא ק"ט

שנאמר 'על הכנף', ואם היה למטה ממלא קשר גודל היה תחת הכנף: הגה ומודרין זה (יד) (מוז) בישר ולא באלכסון מן הערך (כ"י): 'אם היה רחוק מהכנף מלא קשר גודל, (מח) *ונתקו (מט) מחוטי הערב *עד שלא נשאר בו כשעור, פשר, כיון שהיה בו כשעור (נ) בשעה שהטיל בו ציצית זה: הגה ונהגין לעשות (ט) אמרא סביב העקב, שלא יתק שם ויהיה (נא) פחות מכשעור; וכן עושין אמרא בשפת הכנף למטה, מהאי טעמא (כ"י) בשם סמ"ק וכל"ב): (גב) *יש אומרים שבתוף (טו) רחב הכנף (נג) אין לו שעור; ויש אומרים, ישדיו רחב הכנף פדיו הארץ. ונראין דברייהם: לא ש"אם הגדיל (נד) שקורין אוריליזא (י"י) (נה) הוא רחב, *לא יטיל בו הציצית; ואם הטיל בו, פסול, ד'על כנפי כגדיהם' פתיב, וזה אינו נחשב מהכנף; האבל עולה הוא לשעור מלא קשר גודל ולהתקת (נו) ג' אצבעות, כיון שהעקב בתוף הכנף: הגה *וטוב שימדד שעור קשר גודל (י"ט) (נז) בלא הגדיל,

שערי השוכה

בשם גת'נרדים, ע"ש שכתב ד"ש לומר כיון שבשעת ציצית הציצית היה חל עליהם אסור כלאים, אפשר ששם הפסול גם על הציצית, ונ"י השליפה נתקנו והו"ל חולמיה, לכן יש להחמיר לכתחלה, וברע"ב יש לסמוך אמכשירין, ע"ש:

יש לפסל הציצית של שלית זה משום העשה ולמ"ה, עין בתשובת גת'נרדים חלק י"ד בסופו שכתב דנראי להחמיר להמיר הציצית ולחזור ולקשרם, ע"ש: (ז) בישר, עין מ"ש הט"ו ס"ק ט על הבי"י, וסמכבר בניתיא הלין בעד רבנו בי"י, ע"ש: (טו) אמרא, כתב הבי"י: אפילו טלאי של עור יכול להיות סביב העקב: (טז) רחב הכנף, אך הכנף קרוי מה שמתעטף בו, ונהבו הינו קומחו מראשו לרגליו: (י"י) הוא רחב, עין בניתיא ויבד'אדון: (י"ט) בלא הגדיל,

באור הלכה

למטה מכשעור וכו'. עין במשנה ברורה במה שכתבנו שמוקם העקב והיה למעלה מקשר הגודל, כן משמע מלשון הטור ומהר"י בן חביב שהובא בבית'יוסף, אף מלשון הרוקח שהוא בבית'יוסף בדבור המתחיל כתב הרוקח נראה וכו', משמע לכאורה שהוא סוכר דאם הציצית היו בהשלמת קשר גודל בצמצום, אף שאינם למעלה ממנו, פשר, דנקב הציצית יכול להיות בתוף השעור, אף שלא יהיה למטה מהשעור, ומה שכתב הרוקח 'ברחב', צריך לומר 'רחב'. וקצת משמע דבריו הבי"ח שהוא סוכר גם ל'ין לזינא כמו שכתבנו, עין שם היטב בדבור המתחיל ונעשה נקב בארף השלית וכו' בא"ד, וכן מבאר בלשון הרמב"ם שכתב: ומרחיק מפנה לא יותר על ג' אצבעות ולא פחות מקשר גודל, ומכניס שם ארבעה חוטין וכו'; הרי דלפי"ח מה שכתב הרמב"ם 'ומכניס שם' קאי אחר צמצום שעורים הללו, אף מדברי הדרכי'שה משמע שהוא מפרש דברי הרוקח לענין אחר, עין שם, והוא דחך גדול בלשוננו, וגם מדברי הבית'יוסף משמע שהוא אינו מפרש כהרמב"ם'משה, דאם לא יתן לה להטבית'יוסף לנעמתי דברי הרוקח לקמן לסייעתא להטור, והוא אדרבה כתב בהפוך מזה שם, שלא מצא ריון זה מבאר בשום מקום, אלא ודאי דהבית'יוסף אינו מפרש כדבריו, אף לכתחלה בנדאי יש לזהר בזה שיהיו מנחין החוטין למעלה מהשעור, דעשור קשר גודל משמע מן הפוסקים דהוא דאורינא ולענוכא, כמו שפירש באל"ה רבה, אף לענין דיעבד צריך עין נזה: * ונתקו מחוטי הערב וכו'. עין במשנה ברורה שכתבנו דאפילו נעשה זה חתך אחר חלני הראשונה ותקשר שצל גביה, והוא נלמד מבסמוך סעיף יג, דכזה מחפשי הציצית, ומה שכתב הפרי'מגדים באש"לאברהם בסוף סעיף'קטן יג לענין קרע שצנשה, ומספיק שם אי צנשה הוא קשר לבד או חלני גם כן, רוצה לומר דשמו הלכה כהעלת'תמיד דקשר לבד הוא גם כן מתקין בה שם גדיל, הוא רק מצדף ספק זה לענין קטן דאפילו דחייב ציצית הוא רק מדברנו, כדמוכח שם להמעיין, אבל לענין גדול ששיטא ופשיטא דקטנין כרב הפוסקים וכמעט כלם, דדוקא עם החלני, ובלאו הכי לא נפק מן התורה, ולפי הנראה לא היה כידו ספר עלת'תמיד, רק מה שהובא מפניו בפוסקים, כי עונני ד' שהשגתי ספר עלת'תמיד ורתי' בו שפירש בקרא דהקשר עם הכריכה שניהם דוקא הוא מן התורה, אלא לענין תעשה ולא מן העשה סבידא לה כיון דכל אחד מנייהו מעבב, צריך שיהיו שניהם שצויים בכשרות, וכן סבידא לה להלבוש, עין שם, ולפי זה, כדבר שכתב עם חשקה לכלי עלמא צריך דוקא חלני עם הקשר, ועין באל"ה רבה בסמ"ן זה שהביא דברי הלבוש במה שכתב דקשר אחד סני מדאורינא וכו', והשיג עליו הרבה, ובאמת פנתו הוא בפשיטות, דשני הקשרים שאנו עושין, אחר קדם החלני הראשונה ואחר לחתור החלני, אחד מהן לבד הוא מן התורה, אלא שאנו עושין שניהם משמע ספק שפא חלני כפרושי השני שפירש' מנחות לט ע"א, הובא בתוספות שם ד"ה קשר, או כפרושי הראשון שפירש', שהוא הקשר שאחר החלני,

באר היטב

בו ציצית חתך העקב שהיה הציצית למטה, פסול משום תעשה ולמ"ה. שלית של צמר שהיתה מצצת כהלכתה, ונמצא בגדיל של משי שעושין בשפת השלית שהיו בו חוטין של פשתן, והצרכו לשלף הגדיל לנתקו מן השלית, אם יש לפסל הציצית של שלית זה משום העשה ולמ"ה, עין בתשובת גת'נרדים חלק י"ד בסופו שכתב דנראי להחמיר להמיר הציצית ולחזור ולקשרם, ע"ש: (ז) בישר, עין מ"ש הט"ו ס"ק ט על הבי"י, וסמכבר בניתיא הלין בעד רבנו בי"י, ע"ש: (טו) אמרא, כתב הבי"י: אפילו טלאי של עור יכול להיות סביב העקב: (טז) רחב הכנף, אך הכנף קרוי מה שמתעטף בו, ונהבו הינו קומחו מראשו לרגליו: (י"י) הוא רחב, עין בניתיא ויבד'אדון: (י"ט) בלא הגדיל,

משנה ברורה

(לט) השנה לכשר: (מוז) בישר, פרושי, משפת הכנף מודדים בישר הג' אצבעות וכן השעור דקשר גודל, בין בארף ובין ברחב, כדלקמן בסוף סעיף י'; ואין מודדין השעורים באלכסון, שצל'ידי האלכסון מתמעט הפדיה לערך ב' חמשי'ן [כ"י]: 'י (מח) ונתקו וכו'. והוא הדין (מ) אם נקרע בהעקב עד שצל'ידי'נה לא נשאר בו כשעור⁶⁶, ואפילו נעשה זה חתך אחר (מח) חלני הראשונה עם הקשר, וכבסמוך: (מט) מחוטי הערב, וממילא נתמעט ארף הכנף על'ידי זה. ולפי מה שביאר בסמוך, הוא הדין אם נתמעט הכנף ברחבו: (נ) בשעיה, וקרא כתיב וצ'עשו להם ציצת על כנפי כגדיהם', (מז) לא הקפידה תורה אלא שבשעת צעיה יהיו על הכנף ולא אחר'ק⁶⁷, והינו דוקא אותן הציצית שנתלו בהכשר, אבל אם רוצה להטיל בו ציצית אחרות, דהיו עשה דרשה, פסול עד שיתפר מתחלטה⁶⁸, כדלקמן בסמ"ן טו, עין שם: (נא) פחות מכשעור, אף דבר'עבד קשר, מפל מוקם טוב לעשות כן, כרי שלא יבואו הרואים לומר שהוא פסול, דכלי עלמא לא דינא גמירי [כ"י]: (נב) יש אומרים שבתוף וכו'. דסבידא להו דעקר שם כנף שרף על שפה התחתון של ארף הכנף, לא על רחב הכנף. רחב הכנף קרוי מה שמלכבש בו האדם קומחו מראשו לרגליו, וארף הכנף קרוי מה שמתעטף בו⁶⁹, דדרך העשור הוא בהארף: (נג) אין לו שעור, הנינו למטה, דכדיל לעשות אפילו פחות מקשר גודל, אבל למעלה מג' אצבעות פסול [כ"י]: לא (נד) שקורין אוריליזא, הינו מה (מג) שפניחין קצת חוטי שתי בלא ערב, ובסוף אורגים. ויש שכתבו (מד) שזהו מה שאנו קורין אותו בלשוננו קרי'קע'סו, ואין חלוק (מה) בין אם הגדיל הוא בארף הכנף או ברחבו: (נה) הוא רחב, שהוא יותר ממלא קשר גודל, דאם לא-כן בלא הכי פסול, כנ"ל: (נו) ג' אצבעות, הינו שלא ירחיק העקב משפת הגדיל והלזה יותר מג' אצבעות: (נז) בלא הגדיל, ואם הגדיל רחב שתי אצבעות או שלש, יתחף מקצתו; והוא הדין אם חוטי השתי בולטין בלא ערב או ערב בלא שתי, יש ספק אם עולין למננן, ועל'כן יתחף אותם במקום הכנפות⁷⁰, ועל'כן (מו) שפת השלית שלנו שקורין שלא'ק⁷¹, שאין בו חוטין אורגין משתי וערב, יתחף

שער הציצות

(לג) פרי'מגדים: (מ) בסמ"ן טו בבית'יוסף: (מא) עין בבאר הלכה: (מב) ציצית: (מג) פרי'מגדים ולבושי'שרד: (מד) שלתן'שלמה: (מה) בית'יוסף: (מו) מגן'אברהם: (מז) חיי'אדם:

הלכות ציצית סימן יא

ויהיה תוף ג' אצבעות עם הגדיל (כ"י בשם רש"י ורשב"א): **יב** *מנין חוטי הציציות בכל כנף (נח) ארבעה כפולים (נט) שהם שמונה, *ואם הוסיף (ס) פסול. (סא) יחתף ראשי החוטין הארבעה (ט) ויתחבם בכנף ויכבלם, ואז יהיו שמונה: **יג** (סב) יזוהר לחתף ראשי החוטין לעשותם שמונה קדם שיכרך, שאם כרך אפלו (כ) חלני אחר (פרוש), החלק מהציצית שבין קשר לקשר) (סד) וקשר אפלו קשר אחר ואחר-כך חתכן, פסול משום תעשה ולא מן העשוי, שהרי בפסול עשאם: **יד** [*] ייקח ארבעה חוטים מצד זה וארבעה מצד זה ויקשר שני פעמים זה על גב זה, ואחר-כך יכרך חוט הארץ סביב השבעה קצת פריכות, וקושר שני פעמים זה על גב זה, וחוזר וכוך; *וכן יעשה עד שישלים לחמש קשרים כפולים וארבעה אוריים ביניהם מלאים פריכות. אין שעור (כא) לבריכות, (סו) רק שיהיו כל הכרוף והקשרים (כג) (סז) רחב (סח) ארבעה גודלים והענף שמונה גודלים: הגה ואם הארץ הציצית, יראה ששלישיתו יהיה גדיל (כג) (סט) ושני חלקים ענף (רמב"ם פ"א, הל' ו').

א מנחות מב כרב
אחר בר עיקב
רמב"ם פ"א מהלכות
ציצית ג"כ ב סנה יא
ג מנחות לח ולט
ד הרא"ש ה פ"ה
י"ח

באר היטב

ואם הגדיל רחב כ"י אצבעות או ג', יחתף מקצתו; וה"ה אם חוטי השתי בולטין בלא ערב או ערב בלא שתי, מסתפק במרדכי אם עולין למנון, מ"א: (ט) ויתחבם בכנף. ר"ל לכתחלה יחתף קדם שיתחבם. כתב בשל"ה ומט"מ שאל יחתף בספין אלא יקשם בשני: (ז) חלני א'. פ"י, שאם עשה חלני לקשר א' יצא י"ח מדאוריתא, וא"כ הוי תעשה ולמ"ה, מ"א. וע"ת לא כ"כ, וע"ן ט"ז: (כא) לבריכות. אפלו כרך רבא או לא כרך בה אלא חלני אחת כשרת, ואם כרך כלה פסולה, כ"י. מ"א: (כ) רחב ד' גודלים, ובר"מ פ"ט פ"ח כתב שיהיה בין קשר לקשר כמלא אגודל. כתב הרא"ש שיהיו כל החליות בשנה, שזוהו נוי לציצית; וא"כ באור הראשון יעשה הפריכות רחוקים זה מזה, ובשני לא כ"כ, ובג' יקרבם וכו'. וקרבם לגמרי. והציצית של ר' שלמה מולכו לא הוי שורם לגמרי: (כג) וב' חלקים ענף. פשוט שאינו מעכב בדיעבד. כתב בכתבים, שצריך לעשות הגדיל חליות ובכל חלני ג' פריכות, כלומר שלאחר שעשה ג' פריכות ירחיק מעט, מ"א: (כד) ובשני ט'. ובכונות כתב: בשני ח', וכ"כ של"ה מ"א ט"ז, דו' וחי' הוא שם של י"ה, ואח"כ י"א הוא בכרוף שם של הרי"ה, ואח"כ י"ג

שערי תשובה

[*] יקח ד' חוטים כו'. וכתב במח"ב בשם מלבושי יו"ט בשם מהר"ש שאם ארע שהיו ג' מצד זה וה' מצד זה פשר, ע"ש: [כז] ובשני. עכ"ה. וכתב בשו"ת בית (ט) ויתחבם בכנף. ר"ל לכתחלה יחתף קדם שיתחבם. כתב בשל"ה ומט"מ שאל יחתף בספין אלא יקשם בשני: (ז) חלני א'. פ"י, שאם עשה חלני לקשר א' יצא י"ח מדאוריתא, וא"כ הוי תעשה ולמ"ה, מ"א. וע"ת לא כ"כ, וע"ן ט"ז: (כא) לבריכות. אפלו כרך רבא או לא כרך בה אלא חלני אחת כשרת, ואם כרך כלה פסולה, כ"י. מ"א: (כ) רחב ד' גודלים, ובר"מ פ"ט פ"ח כתב שיהיה בין קשר לקשר כמלא אגודל. כתב הרא"ש שיהיו כל החליות בשנה, שזוהו נוי לציצית; וא"כ באור הראשון יעשה הפריכות רחוקים זה מזה, ובשני לא כ"כ, ובג' יקרבם וכו'. וקרבם לגמרי. והציצית של ר' שלמה מולכו לא הוי שורם לגמרי: (כג) וב' חלקים ענף. פשוט שאינו מעכב בדיעבד. כתב בכתבים, שצריך לעשות הגדיל חליות ובכל חלני ג' פריכות, כלומר שלאחר שעשה ג' פריכות ירחיק מעט, מ"א: (כד) ובשני ט'. ובכונות כתב: בשני ח', וכ"כ של"ה מ"א ט"ז, דו' וחי' הוא שם של י"ה, ואח"כ י"א הוא בכרוף שם של הרי"ה, ואח"כ י"ג

משנה ברוכה

אזתם קדם השלת הציצית (מח) במקום הנפוח: **יב** (נח) ארבעה כפולים. דאמרין בגמרא: 'גדיל' שנים, 'גדלים' ארבעה; פרוש, אי הנה קתיב 'גדיל' הנה משמע שתיים, דאין גדיל בפחות משתיים; השתא דקתיב 'גדלים', ארבעה משמע. ובמנן שהיה תכלת היו

באור הלכה

בארצות-התיים בשם הרב"י יוסף ושא"ר אחרונים דהוא הדין שלימים שלנו שיש להם גון מאכ"י בשפה, מודרין מן הכנף ג' אצבעות ובכלל זה הגון מאכ"י: * ואם הוסיף פסול. ע"ן בפרי"מגדים שמסתפק אם קצץ הנטרות רק עד הגדיל ובגדיל נשאר מהו"ה⁽⁷²⁾, דאם היה מוציא הנטרות גם מן הגדיל פשיטא דכשר⁽⁷³⁾, לפי מה

עושין שנים מתכלת ושנים מלכן, והאידנא הוי לבן במקום תכלת, ועושין ארבעה ארבעים משל לבן: (נט) שהם שמונה. אחר שיכניסם בבגד ויכבלם, מדכתוב 'פתילו', קצין פתילה, שהוא כפול: (ס) פסול. משום דקעבר בבל תוסיף. והג"ה באור"ה בספ"ה להלכה לשיטת העטור המובא בבית-יוסף שסובר דאין בזה משום בל תוסיף, וכי פסלין בגמרא בזה, דוקא בהוסיף מין אחר להחוטין [כגון חוטי קנבוס או צמר-גפן], אבל באותו המין כשירינן אפלו לכתחלה להוסיף כמה שרוצה. וע"ן בארצות-התיים שהביא עוד כמה גדולי הראשונים שסוברין כן, ולכן מסיק דאם עשאם כבר ואי אפשר לתקנם יכול לילה בהם, אבל מיד שייכל לתקנם צריך לתקנם. ובג"ד מהחוטין, יכלי עלמא פסול, כדאיתא בבית-יוסף: (סא) יחתף. רוצה לומר, לכתחלה יחתף קדם שיתחבם בכנף [מ"א וביאור הג"ה]. ויש לחתכם בשני ולא בספין⁽⁷¹⁾: **יג** (סב) יזוהר. רוצה לומר, שאם עבר ולא חתכן קדם התחיבה, על-פל' פנים יזוהר עמה קדם הכריכה. וע"ן ט"ז: (סג) חלני אחר. אפלו של שלש פריכות: (סד) וקשר וכו'. רוצה לומר, אם עשה חלני וגם קשר אחר החלני אפלו רק קשר אחר, יצא ידי חובתו מדאוריתא⁽⁷⁴⁾ אפלו לא עשה כלל הקשר הסמוך לכנף, ואם-כן הוי תעשה ולא מן העשוי⁽⁷⁵⁾; אבל אם לא עשה הקשר שאחר החלני, אף שעשה הקשר ראשון שקדם החלני, לא נגמר עדין עשיית הציצית, דבלא הקשר החלני אינו מתקנם כלל ואין כאן גדיל, ועל-כ"ן יכול לחתף החוטין. (* ויש מהממירין, ולכתחלה נכון לחז' לדבריהם⁽⁷⁶⁾. ודע, דמה שכתב 'קשר אחר' רוצה לומר מהחמשה קשרים שרגילין לעשות, אבל הוא היה שתי פעמים זה על גב זה, כדלקמן, דבלא הכי לא מקרי קשר, שאינו מתקם⁽⁷⁷⁾: **יד** (סה) לבריכות. רוצה לומר, למנון הפריכות. וגם מנן החליות והקשרים אין מעכב מדינא, רק הוא למצוה מן המבחר, פי החמשה קשרים רמו שעל-ידיהו יזכר החמשה חמשי תורה, ובפילת הקשרים החמשה שעולה י', רמו לעשרה ספירותיו של הקדוש-ברוך-הוא, כדאיתא לקמן בסימן כד; וטעם החליות ע"ן בבית-יוסף: (סו) רק שיהיו וכו'. ומה דאיתא בסעיף יג 'שאם כרך אפלו חלני אחר', אבאר את שרש הדבר: פי קבלו חז"ל דבעינן בציצית גדיל, והנינו שיהיה מכוון, כמו שכתוב 'גדלים תעשה לך', וגם יהיה בו חוטין נפרדים ככתוב 'ציצית', כמו 'בציצית ראשי', אף מן התורה אין שעור לארץ הגדיל, אלא אפלו אם לא כרך את שלש פריכות ועשה על גביהן קשר להעלה, דגם זה הוא חלקה בעצמו, כמו שכתבנו לעשות בתקונו, כבר נגמר המצוה הפסולה; וזהו טעם דברי השע"ש ע"ן שם, ועל זה יש לסמוך בערב-שבת עם תשכח פשיטא לו פנאי לעשות בתקונו, ומתו לצאת בו בשבת ולכרך (יותר טוב שעשה אז גם הקשר הראשון שקדם החלני, כמו שאנו נוהגין, כדי לצאת גם פנאי מקצת הפוסקים שסוברים דעל זה הקשר כונו חז"ל דהוא דאוריתא). וכל זה מדאוריתא, אבל מדרבנן צריך לעשות שליש גדיל ושני שלישים פתיל. וכיון שארץ החוטין הוא י"ב גודלין, כנ"ל בסעיף ד, יעשה ד' גודלין גדיל שהם הפריכות, וישאיר ח' גודלין חוטין נפרדים, שכן הוא נוי הציצית⁽⁷⁸⁾. ועל-כ"ן אם עשה חלני אחת בערב-שבת עם תשכח, צריך להשלים תכף אחר השבת, דאי לאו הכי הוא עובר על דברי רמב"ם⁽⁷⁹⁾. ויש שכתבין בזה: (סז) רחב וכו'. הנינו לכתחלה, אבל בדיעבד אפלו אם כרך רבו פשר, דעל-פל' פנים יש כאן גם-כן פתיל; אבל אם כרך כלה, פסול: (סח) ארבעה גודלים. עם הקשרים. וברע"א מהמקנא כתב, שיהיה בין קשר לקשר כמלא אגודל⁽⁸⁰⁾. כתב הרא"ש, שיהיו כל החליות בשנה, שהוא נוי ציצית; ואם-כן באור הראשון יעשה הפריכות רחוקים זה מזה, ואחר-כך בכל אריר יותר מקרב [מ"א]: (סט) ושני חלקים ענף. ע"ן בבאור מהר"ש"ל על הסמ"ג. ולכלי עלמא אינו מעכב בדיעבד וכו'⁽⁸¹⁾: (ע) ובשני תשע. ובכונות כתוב: בשני שמונה, וכן הסכימו

שער הציצין

(מח) פן כתב בפרי"מגדים ושא"ר האחרונים: (*) זה הוא העלת-תמיד, ולבוש ומנון אברתה וט"ו חולקין. וע"ן בא"ע סימן ס"ד כה ס"ד בט"ו סק"י דמחמיר שם, ואולי לענן תעשה ולא מן העשוי מקלינן כל שהוא עושה מעשה הצריכה לעצם החקש. וע"ן סנה יא בגמרא: